

VIKTOR SZOSZNORA

Utolsó egyetemi évem mindkét szemeszterét Leningrádban töltöttem. Puskin, Dosztojevszkij, Blok Szentpéterváraját könyvekből már ismertem; Mandelstam és Ahmatova Leningrádjával akkor (1971-72-ben) találkoztam először – s már nemcsak a frissen megismert (részben még szamizdatos) versekben, hanem a valóságban is. A korai téli szürkületet ködön átszivárgó halvány lámpafénye, kísérteties éjféli derengése ma is felsugárzik bennem, ha az említett szerzőket fellapozom.

Victor Szosznora költészetével két évvel később, még a csodálatos, s akkortájt a mainál barátságosabb arcot mutató város iránti honvágytól gyötörve ismerkedtem meg – egyik leningrádi barátom (már tizenöt éve Amerikában él) ajándékozott meg a költő egyik kötetével, amelyből én tüstént le is fordítottam néhány verset. Nem tudtam, hogy ezzel én lettem Szosznora első és még évekig egyetlen magyar fordítója. 1986-ban már egy kötetnyi verset is sikerült kiadatnom tőle; azért csak akkor, mert addig – a glasznosztig – ha nem is volt feketelistán, az ajánlásin sem szerepelt. Viktor Szosznora verseiben eleinte a szeretett város hangulati képei kaptak meg: a téli alkonyat haván sántikáló öreg varjú groteszk és ismerős képe, a Leningrád körüli erdők, tavak hideg lehelete, az elvágódás és honvágy egymást kiegészítő szomorúsága. Aztán megismertem a történelmi érdeklődésem miatt hozzám igen közel álló Boján-verseket – ezeket az orosz költészet, elsősorban az *Igor-ének* témáit, képeit feldolgozó, ám nagyon is 20. századi hangvételű költeményeket, Szosznora legszebb, legeredetibb, bár még a 60-as években keletkezett műveit.

Ki volt Boján, akit kései utódja ciklusnyi versben szerepeltet? Az *Igor-ének*nek, a világirodalom egyetlen háborúellenes hőseposzáinak szerzője hivatkozik rá, ugyanazzal a megtagadó elismeréssel, mint Anonymus a „hazug” joculatorokra. A keresztény szerző mindkét esetben azt kompenzálja tagadásával, hogy kénytelen a pogány dalnokok gyönyörűséges stílusát utánózni, ha hatást akar elérni félig még pogény szemléletű közönségénél. Szosznora a legendás Boján élettörténetét találja ki, az ő elveszett dalait írja meg (akárcsak Weöres Sándor Psyché verseit), s nemcsak hallatlan stílusérzékről tesz tanúbizonyságot, hanem egyúttal olyan maszkot is talált, amely tökéletesen az arcára simult – a mi líránkban Weöresen kívül Ady kurucverseiben találkozunk ilyen tökéletes azonosulással. Bojánja személyiség, a nép énekese, a bojárok ellensége és ostromozója, akit szókimondása örökké bajba sodor, s végül vérpadra

juttat – legjobb barátját kényszerítik rá, hogy lefejezze; méltó társat sem a szerelemben, sem a barátságban nem talál; otthon helyett ideiglenes menedékre is csak a kocsmákban lelhet – a villoni sors és a modern ember életérzése ötvöződik alakjában.

Viktor Szosznora maga is egy kicsit legendakövezte alakja a mai orosz lírának. A nyelv minden árnyalatára érzékeny, remek költő, aki a legkevésbé sem érzékeny az őt körülvevő emberek lelki hullámhosszára – ezt magam is tapasztaltam, amikor 1985 őszén egy teljes hónapig vendégeskedett nálam. Egyik könyvének előszava szerint hatévesen élte át a leningrádi blokád első telét, majd a németek megszállta Kubányba került, ahol a németek a szeme láttára végezték ki a nagybátyja által vezetett partizánosztag tagjait, – ugyanakkor nekem azt mesélte a németekről, hogy egyáltalán nem törődtek az ő és barátai kamaszcsínyeivel, s még a románok is csak a zeneszerszámokat zabrálták el mindenkítől... Nem kérdeztem rá, mi az igazság a háborús élmények körül, mert amúgy is nagyon nehezen kommunikáltunk. Szosznora úr ugyanis nem csak lelki, fizikai értelemben is süket volt már – súlyos alkoholizmusa miatt hasnyálmirigy-gyulladással kórházba került, ahol is kissé túlادagolták a penicillint, amitől megszüketült. A megszűkülésnek is van egy – nem tőle hallott – legendás változata: eszerint már halottnak hitték, betették a tepsibe, s a hüllakamrában való ébredés okozta sokktól veszítette el hallását... Az viszont nem legenda, hogy aktív alkoholistában talán még Viszockijon is túltett: napi két liter konyak volt az adagja... Mindenesetre itt már egy kortyot sem ivott, jól tudta, az életét kockáztatná... A süketség és a kényszerű absztinencia csak fokozhatta egocentrizmusát – magyarországi tartózkodása alatt is főleg csak önmagával foglalkozott, vendéglátói türelmemet gyakran próbára téve. De ez a tapasztalatom semmit se von le lírāja értékeiből, még számomra sem, holott néha zavartak goethei pózai... Túlfokozott költői és emberi öntudata mélyén mindig éreztem a mellözöttség fájdalmát, s ma már tudom, sorai is ettől szikráztak fel gyakran, hiszen még találkozásunk idején is olyan írók, költők voltak az orosz irodalom „generálisai”, akik Viktor barátomnak legfeljebb a csicskásai lehetnének.

Kristályavágynak és reménynek

[illegible]

Kristálya
vágynak és reménynek,
száz hófúvás,
száz holdgaras!
Maradjak,
menjek, sose kértek,
pén
hajszoltam magányomat.

Állok
mélység felett. Az égen
griff
száll. Kékség tengere.
Ó, hullámok,
csipkés enyészet! -
nincs rátok
szó és nincs zene.

Kristálya
kínnak, feledésnek,
kongó,
komor harang-imák!
Hol hold
derengi e vidéket,
hol nap
forralja, mint a vágó.

[illegible]

létezés-erőd!

Fehér este

Fehér este,
fehér este,

fenykalász
pereg.

Nem tűcsök
cirpel felettem,

[illegible]

Fehér este,
fehér este,

[illegible]

gyertyák
soraként derengve

all a kerítés.

Miért
susognak a nyírfák

[illegible]

hamarosán.

[illegible]

serleget.

[illegible]

író, a felöltöm én.

[illegible]

fenykalász
pereg.

És
csengettyűként felettem
tücsökszó
csereq.

[illegible][illegible][illegible]

*paranyozott
angyal is délre vágyik.*

[illegible]

gyümölcs-harangok konganak,

lélekharango
k,

és hálóiát
szövögetik a pókok.

Könnyeidben
 emlékezzél reám,

hol bilincs-
fehér az éjszaka,

esténként
kék mundérba öltözött

[illegible]

(Délmagyarország, 1992. február 1.)

(A **Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések** című kötetből)

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)